

Huuhaa-palkinto Aavedatalle

— RISTO K. JÄRVINEN —

SKEPSIS MYÖNSI vuoden 2022 Huuhaa-palkintonsa Aavedata-ryhmälle pseudotieteellisten ”tutkimusten” popularisoimisesta.

Aavedata-ryhmä on esittänyt YouTube-kanavallaan satoja tuhansia katsojakertoja kerännyttä ”Yhä löytämättä” -sarjaa, joka sai lisähuomiota kesällä 2022, kun sitä alettiin esittää televisiossa Inez-kanavalla. Dokumentaarisella tavalla esitetyssä sarjassa Aavedatan ”tutkijat” yrittävät ratkaista Suomessa tunnettuja katoamistapauksia matkustamalla kohteisiin, joissa kadonneiden henkilöiden tiedetään liikkuneen viimeksi. Sarjassa he väittävät kommunikoivansa kadonneiden henkien kanssa ”tutkimuslaitteidensa” avulla, ja esittelevät tapahtumista viljejä teorioita.

Aavedatan lähestymistapa on viihteellinen. Uskottavan oloisesti toteutetut jaksot luovat katsojalle vääristyneen kuvan todellisuudesta. Yhteyttä tuonpuoleiseen otetaan mm. huutelemalla metsässä ”onko ruumiisi täällä!” -tyyppisiä kysymyksiä ja tulkitsemalla vastauksia Ghostbox-nimisen laitteen välittämästä radiokohinasta.

Aavedatan menetelmissä ei noudateta eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Skepsiksen mielestä on kyseenalaista häpäistä kadonneiden muistoa julkisesti sekä antaa omaisille turhaa toivoa läheistensä löytymisestä yliluonnollisia keinoja käyttämällä.

Poliisin mukaan yksikään katoamis- tai rikostapaus Suomessa ei ole ratkennut yliluonnollisiin ilmiöihin perustuvien tietojen avulla.

VIESTIT VALMIITA ÄÄNITALLENTEITA

GHOSTBOX eli ”haamuskanteri” perustuu siihen, että laite tuottaa lyhyitä satunnaisia ääniä, jotka tulkitaan sanoiksi.

- Kun tarpeeksi jaksaa odottaa, ”uskomattomia osumia” kyllä syntyy, kertoo tietotekniikan diplomi-insinööri Pertti Laine, joka toimi Skepsiksen puheenjohtajana 2008-2012.

Ghostboxeja on tällä hetkellä tarjolla kolmea eri tyyppiä. Vanhin on radioskanteri, jonka parametrit on asetettu siten, että kun se löytää radioaseman signaalin, se pysähtyy taajuudelle hetkeksi, jolloin kuullaan hyvin lyhyt pätkä lähetyksestä. Skannerissa ei käytetä nk. kohinasalpa, vaan kuullaan koko ajan FM- (ULA) eli tyhjälle taajuusmodulaatiolle tyypillistä valkoista kohinaa. Vastaanotin on myös viritetty alhaiselle herkkydellä, jolloin satunnaisuus äänenpätkien saamiselle kasvaa.

Markkinoilta löytyy myös laitteita, jotka käyttävät valmiita äänitallenteita. Niissä on pieni tietokone, joka satunnaisesti valitsee muistista äänenpätkiä. Aitouden korostamiseksi laite toistaa lisäksi valkoista kohinaa.

- Vaikuttaa, että Aavedatan käytössä olisi äänitallentaita käyttävä laite. Radioskanteri nimittäin toimisi eri tavalla kellarissa kuin ulkona radiotaajuuksien vaimentumisen vuoksi.

Uusin villitys alalla on suoraan tietokoneessa toimivat versiot, jotka käyttävät samoja menetelmiä kuin kaksi edellä mainittua. Niissä voi esimerkiksi olla SDR-vastaanotin, eli tietokoneeseen liitettävä ohjelmistoradio (software-defined radio).

- Tällaiset ”tutkimusmenetelmät” ovat tuttuja niin kutsuttujen paratutkijoiden keskuudessa. He käyttävät myös lämpömittareita, koska tulkitsevat lämpötilan laskun aaveen saapumiseksi paikalle. Todellisuudessa ei ole tavatonta, että lämpötila vaihtelee ilmajvirtausten vaikutuksesta jo peruslämmitettyssä huoneessa saati sitten ulkona tai ullakolla.